

KATILIM BANKALARININ KARLILIK BELİRLEYİCİLERİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ¹

PROFITABILITY INDICATORS OF PARTICIPATION BANKS: THE CASE OF TURKEY

Selçuk KENDİRLİ * Sevim ERGENOĞLU **

*Araştırma Makalesi / Geliş Tarihi: 21.08.2021
Kabul Tarihi: 30.09.2021*

Öz

Finansal piyasalar ve kurumlar, ekonomilerin ve müşterilerin ihtiyaçları doğrultusunda hareket etmektedir. Tasarrufların yatırımlara dönüşmesi için müşteri tercihlerine yönelik kurumların ve araçların oluşturulması, piyasayı derinleştirirken hacmini de artırmaktadır. Müşteri tercihlerine yönelik kurulan ve işlem yapan kurumlardan birisi de katılım bankalarıdır. Katılım bankaları, müşterileri inançlarının faize karşı olumsuz bir durum sergilemesi veya risklere karşı daha sağlam bir yapıya sahip olmasından dolayı tercih edilmektedir. Bu nedenle tercih edilen ve gelişimini sürdüren kurumlardan birisi olmaktadır. Bu bağlamda çalışma; 2016-2020 yılları arasında, Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının performansını, çeyreklik verilerle incelemeyi amaçlamıştır. Panel veri analizi kullanılan çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; enflasyon, kâr payı dışı gelirler, personel giderleri, takipteki krediler ve büyüklük gibi değişkenlerin, katılım bankalarının karlılıkları üzerine anlamlı etkileri olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankaları, İslami Bankacılık, Karlılık, Panel Veri Analizi.

Jel Kod: G14, G17, G21.

Abstract

Financial markets and institutions act in line with the needs of economies and customers. Establishing institutions and tools for customer preferences to transform savings into investments increases the volume while deepening the market. Participation Banks are one of the institutions established and transacted for customer preferences. Participation banks are preferred because their customers' beliefs display a negative situation against interest or they have a more robust structure against risks. For this reason, it is one of the preferred and developing institutions. Working in this context; Between the years 2016-2020, the performance of participation banks operating in Turkey was aimed at examining the quarterly data. According to the results obtained from the study using panel data analysis; It has been observed that variables such as inflation, non-profit income, personnel expenses, non-performing loans and size have significant effects on the profitability of participation banks.

Keywords: Participation Banks, Islamic Banking, Profitability, Panel Data Analysis.

Jel Codes: G14, G17, G21.

¹ **Bibliyografik Bilgi (APA):** FESA Dergisi, 2021; 6(3) , 545-551 / DOI: 10.29106/fesa.985638

* Prof. Dr., Hitit Üniversitesi İİBF Finans ve Bankacılık Bölümü, selcukkendirli@hitit.edu.tr, selcukkendirli@yahoo.com Çorum – Türkiye, ORCID: 0000-0001-7381-306X

** Doktora Öğrencisi, Hitit Üniversitesi SBE, Muhasebe Finansman sevim.erg06@hotmail.com, Çorum – Türkiye, ORCID: 0000-0001-9453-932X

1. Giriş

Finansal piyasalar fon arz ve talep edenlerin karşılaştıkları mekânlardır. Fon arz ve talep edenlerin çeşitli kriterler üzerinden fon alişverişini sağladığı bu mekânların en önemli kurumları bankalardır. Bankalar ise mevduat, katılım, kalkınma ve yatırım bankası olarak üç temel ayrıma tabiidir. Bu ayrımın sebebi ise bankaların, müşteri ihtiyaçlarına cevap vermesi amacıyla faaliyetlerini yürütmesidir. Mevduat bankaları, belirli faiz getirici işlemler yapan ve mevduat kabul eden bankalarken, katılım bankaları faizsiz bankacılık işlemini yerine getiren bankalardır. Katılım bankaları yaygın olarak İslami Bankacılık şeklinde de anılmaktadır. Bunun sebebi ise, İslami kurallara göre faizin yasak sayılması ve faiz getirici işlemlerin İslami inanca göre haram kabul edilmesidir.

İşlemlerini faiz tabanlı yapmayan katılım bankalarında faizin karşılığı kazanç elde edememe değil, kazancı kar olarak görölmüştür. Bu nedenle faize karşı aşırı duyarlı olan kesimlerin fon arz ve talep işlemleri katılım bankaları aracılığıyla gerçekleştirilmeye başlamıştır. Geleneksel bankacılıktaki faizli işlemler yerine katılım bankasında kar zarara katılma, yani faiz yerine işlemin sonucuna katılma olanağı sağlanmaktadır (Doğan, 2013:176).

Faizsiz finans işlemlerini yürüten katılım bankalarının altı ana faaliyet konusu vardır. Bunlar; Murabaha, Mudaraba, Muşaraka, İcare, İstisna ve Sukuk'tur. Kısaca bahsedecek olunursa, Murabaha kurumların finansman desteğini sağlayan işlemdir. Piyasadan peşin alınan malın ihtiyacı olan tarafa vadeli olarak satılması işlemdir. Müdaraba, emek- sermaye ortaklığıdır. Fon fazlası olan kişiler sermayelerini, katılım bankaları ise emeklerini koyarak finansmanı yatırıma yönlendirirler. İcare finansal kiralama işlemdir. Sukuk ise, kira sertifikaları yoluyla varlıkların veya gayrimenkullerin menkulleştirilerek finansal piyasalarda satılması işlemini sağlar. Faizsiz tahvil olarak da kullanılan Sukuk, katılım bankalarının finansal piyasalarda en çok kullandığı menkul kıymettir (Canbaz, 2013:10).

Katılım bankalarının yukarıda sayılan işlemleri nakdi kredi kapsamında değerlendirilmektedir. Katılım bankaları aynı zamanda mevduat bankaları gibi gayrinakdi kredi işlemleri de yapabilmektedir. Müşteriler için teminat mektupları, aval kabul kredileri, akreditif ve harici garantilerden oluşan gayrinakdi işlem hizmetleri katılım bankaları tarafından da verilmektedir(Arabacı, 2007:52).

Katılım bankalarının performansı üzerine bir çok çalışma yapılmış yapılan çalışmalarda da bir çok farklı yöntem kullanılmıştır. Bu kapsamda çalışmada, katılım bankalarının performansını ölçmek amacıyla 2016-2020 yılları arasında Türkiye' de faaliyet gösteren; Albaraka Türk, Kuveyt Türk, Türkiye Finans, Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım bankalarının verileri kullanılacaktır. Çalışmada 2016 ilk çeyreğinden başlayıp 2020 ikinci çeyreğine kadar olan veriler alınmıştır. Bunun sebebi Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım bankalarının 2016 yılında açılmış olmasıdır.

2. Literatür Araştırması

Bu çalışma kapsamında katılım bankalarının karlılık belirleyicilerini araştırmalarına temel esas alan literatür taraması kısaca verilecektir. Katılım bankaları ile birlikte, panel veri analizi kullanarak işlemlerin ve finansal kurumların karlılık analizini değerlendiren çalışmalara da yer verilmiştir.

Ibrahim (2020) çalışmasında, Malezya'da yer alan İslami ve kurumsal bankaların performanslarını, karlılık ve risk kalemleri bakımından analiz etmeyi amaçlamıştır. 2003-2015 yılları arasında, 21 kurumsal, 16 İslami banka olmak üzere toplam 37 bankanın verileri ile çalışılmıştır. Panel veri analizinin yapıldığı çalışmanın sonuçlarına göre; İslami bankaların diğer kurumsal bankalardan daha az karlılık performansı gösterdiği gözlemlenmiştir. Fakat İslami bankaların hem sayısının artması hem de işlemlerinde risk faktörüne önem göstermesi, Malezya'daki bankacılık sisteminin risk faktörünü azaltmaya yardımcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Rahman vd. (2020) çalışmada, kurumsal sosyal sorumluluk açıklamalarının İslami bankaların performansı üzerine herhangi bir etkisi olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmada Pakistan'da yer alan dört İslami bankanın, 2012-2017 yılları arasındaki yıllık finansal raporları ve entegre raporlarından yararlanılmıştır. Panel veri analizi yapılan çalışmada, kurumsal sosyal sorumluluk açıklamaları ve finansal performans arasında negatif ve anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Ayrıca sosyal sorumluluk beş boyutta incelendiğinde; ekonomi ve çevreye yönelik açıklamaların pozitif fakat yasal, insani ve etik boyutların performans üzerine herhangi bir etkisi olmadığı sonucu da çalışmanın çıktıları arasında yer almaktadır.

Esmer vd. (2020) çalışmalarında katılım bankalarında gerçekleştirilen inovasyon işlemleri açıklanmaktadır. Bankaların, inovasyon işlemlerinin bankaların finansal gelir ve giderleri üzerindeki etkisi incelenerek bankaların gelirlerinin arttığı tespit edilerek, inovatif işlemlerin bankanın kârlılığı üzerinde etkili olabileceği düşünölmektedir. Kârlılığı artırıcı inovatif işlemlerin yapılması için yeni modellerin geliştirilmesi önerilmektedir.

Tetik ve şahin (2020) çalışmalarında, katılım bankalarının finansal performanslarını analiz etmeyi amaçlamıştır. Analiz kapsamında 2011-2019 yılları arasında Türkiye'de faaliyet gösteren 7 bankanın verileri kullanılmıştır. TOPSİS yöntemi kullanılarak finansal performansı en iyi olan bankadan başlanarak sıralanmıştır. Analiz

sonucunda en yüksek performansı gösteren banka Türkiye Finans Katılım bankası iken ikinci sırayı ise Albaraka Türk katılım bankası izlemiştir.

Tho'in (2019) alışmasında, ASEAN Ekonomi Topluluğu'nun 2015 yılında kurulmasından önce ve sonra İslami bankaların performanslarını analiz etmiştir. Endonezya'daki 10 adet bankanın, 2013-2016 yılları arasındaki finansal tablolarından alınan verilerle analiz yapılmıştır. T-testi kullanılarak yapılan analiz sonuçlarına göre Aktif ve Özsermaye Karlılığının ASEAN ekonomi topluluğu kurulmadan önce ve sonrasında farklı etkilendiği gözlemlenmiştir. Kullanılan diğer değişkenlerde herhangi bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Canbaz ve Dur (2019) alışmasında, konvansiyonel be katılım bankalarının performanslarını 2008 krizi çerçevesinde değerlendirmeyi amaçlamıştır. 4 adet konvansiyonel ve 4 adet katılım bankasının 2006-2012 yılları arasındaki mali tablolarından elde edilen rasyolar aracılığıyla veriler toplanmıştır. Bulgulardan hareketle; katılım bankalarının ele alınan dönem içerisinde konvansiyonel bankalardan daha iyi performans sergilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kendirli vd. (2019) alışmalarında, 2008 Küresel Finansal Kriz çerçevesinde katılım bankaları ve ticari bankaların performanslarının analizini yapmayı amaçlamıştır. TOPSİS yöntemi kullanılarak analiz edilen çalışmada, kriz öncesi, kriz dönemi ve kriz sonrası dönem olacak şekilde 2005-2015 yılları arasındaki veriler kullanılmıştır. 3 katılım bankası ve 10 adet mevduat bankasının TOPSİS yöntemi ile analizin yapıldığı çalışmada; kriz öncesi ve sonrası dönemde mevduat, kriz döneminde ise katılım bankalarının iyi performans gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Gezen (2019) alışmasında, Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarının performansını Entropi ve WASPAS yöntemlerini kullanarak analiz etmeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda Albaraka Türk, Kuveyt Türk ve Türkiye Finans katılım bankalarının 2010-2017 yılları arasındaki verileri kullanılmıştır. Yapılan analizlere göre; 2010-2015 yılları arasında en iyi performans sergileyen bankanın Türkiye Finans katılım bankası, 2016-2017 yıllarında ise Kuveyt Türk Katılım Bankası olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Magfuriyah vd. (2019) yaptıkları çalışmada, piyasa yapısı ve davranışlarının İslami bankaların performansı üzerindeki etkisini gözlemlenmiştir. 2015-2018 yılları arasında, Endonezya'da bulunan tüm İslami bankaların verileri kullanılmıştır. Uzun ve kısa vadeli etkiler, Hata Düzeltme Modeli kullanarak tespit edilmiş daha sonra Johansen Eř Bütünleşme Testi yardımıyla çıktılar yorumlanmıştır. Analize göre; uzun vadeli piyasa yapısı kararlarının İslami bankacılık performansı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ibrahim (2019) alışmasında, sermaye yapısı düzenlemelerinin İslami bankaların performansı üzerindeki etkisini incelemiştir. İçinde Türkiye'nin de bulunduğu 13 ülkenin, 1998-2014 yılları arasındaki verilerinden hareketle, banka büyüklüğü, sermayesi ve kredilendirme derecesi değişkenleri üzerine sermaye yapısı kararlarının etkileri gözlemlenmiştir. ıkan sonuçlara göre, düşük sermaye ve kredilendirme oranlarına sahip bankaların sermaye düzenlemelerine uymaları, performanslarını azaltıcı bir etki meydana getirmiştir.

Platanova vd. (2018) alışmasında, kurumsal sosyal sorumluluk ve İslami bankaların performansı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Körfez İşbirliği Konseyi'nde yer alan İslami bankaların, 2000-2014 yılları arasındaki verileriyle finansal performansları arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Çalışma sonucuna göre; kurumsal sosyal sorumluluk açıklamaları ve İslami bankaların performansları arasında pozitif ve anlamlı etki bulunmuştur. Ayrıca bankaların ileriye yönelik sosyal sorumluluğa dair açıklamalarının da performanslarını pozitif etkilemesi, bu açıklamaların ileriye yönelik etkisinin de devam ettiğini ortaya çıkarmıştır.

Karakuş ve Küçük (2016) alışmasında, katılım bankalarında karlılığın belirleyicilerini analiz etmek amaçlı, katılım bankalarına özğü içsel değişkenler ile makroekonomik değişkenleri analiz etmiştir. Türkiye'de faaliyet gösteren 4 katılım bankasının 2010-2014 yıllarına ait çeyreklik verileri kullanılmıştır. Karlılık değişkenleri olarak Aktif ve Özsermaye Karlılığının kullanıldığı çalışmada; ABD doları efektif satış kuru, GSYİH, TÜFE, alışan sayısı gibi değişkenlerin her iki karlılık değişkeniyle de pozitif ve anlamlı bir ilişki sergilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Batır ve Güngör (2016) alışmalarında, katılım bankaları ve mevduat bankalarını karlılık belirleyicileri açısından karşılaştırmıştır. 2005-2014 yılları arasında çeyreklik verilerle yapılan çalışmada, karlılık belirleyicilerinin karşılaştırılması için 4 katılım bankası, 29 mevduat bankası verileri kullanılmıştır. Çalışmada aynı zamanda 2008 küresel finansal krizin bankalara etkisi de incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre; krediler, aktif büyüklüğü gibi içsel değişkenler ve pazar yoğunluğu, enflasyon, GSYH ve döviz kuru gibi dışsal değişkenler, mevduat bankalarının kârlılığına anlamlı bir şekilde etki ederken katılım bankalarının kârlılığı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı görülmüştür. Aynı zamanda mevduat ve döviz kuru değişkenlerinin 2008-2009 yıllarında pozitif etkileri olduğu gözlemlenmiştir.

Bağcı ve Esmer (2014) alışmasında, katılım bankalarının performans analizini yapmak için Türkiye'de 2005-2012 yılları arasında faaliyet gösteren 4 katılım bankasının verileri alınmıştır. TOPSIS yöntemi ile analizin

yapıldığı çalışmada, belirtilen yıllar arasında alınan verilere göre finansal performansı en iyi olan banka Bank Asya olarak belirlenmiştir.

Yapılan bu çalışmada, literatür kısmında değinilen çalışmalar da esas alınarak, katılım bankalarının karlılık belirleyicileri panel veri analizi kapsamında değerlendirilmiştir.

3. Veri Seti ve Yöntem

Yapılan çalışmanın amacı katılım bankalarının, karlılık belirleyicilerinin, panel veri analizi yöntemi ile belirlenmesidir. Araştırmanın kapsamı, Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının karlılık belirleyicilerinin tespit edilerek, yatırımcılara ve mudilere yol gösterilmesine yardımcı olmaktır. Çalışmada yöntem olarak panel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sınırlılıkları ise katılım bankalarının yayınladıkları mali tablolarıdır. Bu sınırlılıklar kapsamında, eksik yıl verisi olan bankalar varsa, bu bankalar analizden çıkarılmıştır. Araştırmaya tüm katılım bankaları dahil edilmek istenmiştir. Daha öncede söylenildiği gibi, yıl bazında veri eksikliği olan bankalar analiz kapsamından çıkarılmıştır.

Çalışmada, 2016Q1-2020Q2 dönemi çeyreklik verileri ile Türkiye’de söz konusu tarihler arasında faaliyette bulunan Albaraka Türk, Kuveyt Türk, Türkiye Finans, Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım bankalarının performanslarının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın veri setininin 2016Q1 tarihinden başlama sebebi, Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım bankalarının veri setine ulaşılan tarih olmasıdır. Emlak Katılım Bankasının veri setine dâhil edilememe sebebi, yeni açılan bir kurum olması nedeniyle veri devamlılığı sağlanamamasıdır. Bu bağlamda araştırmada kullanılacak değişkenlere yönelik bilgiler Tablo1 ‘de yer almaktadır.

Tablo 1: Çalışmada Kullanılan Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler

Bağımlı Değişkenler	Notasyon	Hesaplanış Şekli
<i>Aktif Karlılık (Return on Assets)</i>	<i>ROA</i>	<i>Net Kar / Toplam Aktifler</i>
<i>Özsermaye Karlılığı(Return on Equity)</i>	<i>ROE</i>	<i>Net Kar / Toplam Özsermaye</i>
Bağımsız Değişkenler		
<i>Kar Payı Dışı Gelirler</i>	<i>KRPD</i>	<i>Kar Payı Dışı Gelirler (Net)/ Toplam Aktifler</i>
<i>Kredi ve Alacaklar</i>	<i>KRD</i>	<i>Toplam Kredi ve Alacaklar/Toplam Aktifler</i>
<i>Alınan Krediler</i>	<i>AKTA</i>	<i>Alınan Krediler/Toplam Aktifler</i>
<i>Takipteki Krediler</i>	<i>TKP</i>	<i>Takipteki Krediler(Net)/Topla Krediler</i>
<i>Personel Giderleri</i>	<i>PG</i>	<i>Personel Giderleri/Diğer Toplam Faaliyet Giderleri</i>
<i>Toplam Toplanan Fonlar</i>	<i>TTFTA</i>	<i>Toplam Toplanan Fonlar/Toplam Aktifler</i>
<i>Aktif Toplam</i>	<i>SIZE</i>	<i>Aktif Toplamın Doğal Logaritması</i>
<i>Enflasyon</i>	<i>ENF</i>	<i>eyreklik Enflasyon Verileri</i>

Çalışmada, bağımlı değişkenler olarak ROA ve ROE kullanılmıştır. Bu iki değişkene dair iki farklı model Denklem 1 ve 2’ deki gibi oluşturulmuştur. Modeller:

$$ROA_{it} = \beta_0 + \beta_1 KRPD_{it} + \beta_2 KRD_{it} + \beta_3 AKTA_{it} + \beta_4 TKP_{it} + \beta_5 PG_{it} + \beta_6 TTF_{it} + \beta_7 SIZE_{it} + \beta_8 ENF_{it} + \varepsilon \quad (1)$$

$$ROE_{it} = \beta_0 + \beta_1 KRPD_{it} + \beta_2 KRD_{it} + \beta_3 AKTA_{it} + \beta_4 TKP_{it} + \beta_5 PG_{it} + \beta_6 TTF_{it} + \beta_7 SIZE_{it} + \beta_8 ENF_{it} + \varepsilon \quad (2)$$

Denklem 1 ve 2’de yer alan β_0 , modelin sabit parametresini, diğer β ’ lar ise değişkenlerin katsayılarını ifade etmektedir. Modelde yer alan i ’ler modelin birim boyutunu, t ’ler ise zaman boyutunu ifade etmektedir.

Çalışmada hem birim hem de zaman boyutu olduğu için panel veri analizi kullanılmıştır. Analizde hangi modelin kullanılacağına geçilmeden önce verilerin durağan olup olmadığı test edilmelidir. Breusch- Pagan LM testi ile verilerin durağanlığı test edilmiş, ve olasılık derecesine göre verilerin durağan olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Daha sonra hangi modelin seçileceğine karar vermek için Hausman testi uygulanmış ve çıkan olasılık derecesine göre, ROA ve ROE modeli için Tesadüfi Etkiler modelinin kullanılması kararlaştırılmıştır.

Tablo 2. ROA Modeline Ait Analiz Sonuçları

	Coef.	Std. Err.	z	Prob.
KRPD	.0499192	.1296513	0.36	0.721
KRD	-.0116235	.0092646	-1.25	0.210
AKTA	.010329	.0176289	0.59	0.558
TKP	.0086224	.0274291	0.31	0.753
PG	-.0000726	.0002635	-0.28	0.783
TTFTA	.0188468	.007356	2.56	0.010**
SIZE	-.2762545	.2098584	-1.32	0.188
ENF	.0239002	.0128733	1.86	0.063*
Cons.	1.799325	1.594017	1.13	0.259

Not:*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.10.

Tablo 2, ROA modeline ait analiz sonuçlarını göstermektedir. Yapılan panel veri analizi sonucunda, varsayımdan sapmalar tespit edilmiş ve düzeltilmiştir. En son ulaşılan sonuçlara göre TTFTA değişkeni ile katılım bankalarının Aktif Karlılığı arasında, istatistiksel olarak %5 önem derecesinde, pozitif ve anlamlı bir etkisi olduğu analiz edilmiştir. Bir diğer değişken olan ve Enflasyonu ifade eden ENF değişkeni ile ROA arasında ise, %10 önem derecesinde anlamlı ve pozitif bir ilişki gözlemlenmiştir. Yani enflasyon oranındaki 1 birimlik bir artışın, ROA'yı 0.023 birimlik artıracadığı şeklinde yorumlanmaktadır.

Tablo 3. ROE Modeline Ait Analiz Sonuçları

	Coef.	Std. Err.	z	Prob.
KRPD	4.263908	.7518672	5.67	0.000***
KRD	.0579448	.0498798	1.16	0.245
AKTA	.0726772	.094912	0.77	0.444
TKP	-.4590528	.1476754	-3.11	0.002**
PG	.0029355	.0014186	2.07	0.039**
TTFTA	.0093436	.396039	0.24	0.813
SIZE	3.629729	1.129854	3.21	0.001**
ENF	.1417381	.06930383	2.05	0.041**
Cons.	-29.99567	8.582012	-3.50	0.000

Not:*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.10.

Tablo 3, çalışmanı diğer bir modeli olan ROE yani Özsermaye Karlılığı'na yönelik analiz sonuçlarını içermektedir. Tablo 3'e göre; ENF, SIZE ve PG değişkenlerinin ROE üzerinde İstatistiksel olarak %5 önem derecesinde pozitif bir etkisi varken TKP değişkeninin aynı önem seviyesinde pozitif bir etkisinin varlığı gözlemlenmiştir. Bu sonuç, katılım bankalarının takibe düşen alacaklarının artmasının karlılığını negatif etkilediği şeklinde yorumlanabilmektedir. Ayrıca KRPD değişkeninin ROE üzerinde %1 önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif etkisi, kar payı dışı gelirlerin de karlılık üzerinde pozitif bir etkisi olduğu sonucunu vermektedir.

5. Sonuç

Piyasa yatırımcılarının farklı finansman araçlarına göre yatırım tercihleri belirlemeleri, piyasada yatırım araçlarının ve finansman şekillerinin çeşitlenmesine sebep olmaktadır. Farklı kişilik, din, coğrafya ve yatırım anlayışına sahip bireyler, piyasada yatırım yaparken kendilerine en uygun aracı seçmeye çalışmaktadır. Bu nedenle piyasalar derinleşmek, yani piyasada yer alan araçları artırmak adına çeşitli yöntemler belirlemiştir. Piyasalarda yer alan finansman kurumlarının başında gelen bankalar ise, çeşitli kitlelere hitap ederek tasarrufları yatırımlara çekmek için çeşitli faaliyetler vermektedir. Özellikle İşlamiyet'te şeriat kanunları gereği faizin yasaklanması, piyasaya yapılan yatırımların bir kısmının akışını engellemektedir. Bu nedenle faizin yatırım işlemlerinde kullanılmadığı katılım bankaları faaliyet göstermeye başlamıştır. Katılım bankaları, ticari bankalar gibi işlemlerinde faiz kavramını kullanmamaktadır. Tamamen ticari faaliyetler sonucu oluşan kârdan bir kazanç sağlanması aracılık eden katılım bankalar, faize duyarlı bireylerin elinde bulunan fonların ekonomiye yönelmesi aşamasında önemli kurumlardan birisi olmaktadır.

- Katılım bankalarının Türkiye'de son dönemlerde artış trendine girmesi çalışmanın yapılabilirliği üzerinde etkili olmuştur.
- Bu bağlamda 2016Q1-2020Q2 yılları arasındaki verilerden hareketle Türkiye'de bu yıllar arasında faaliyette bulunan beş adet katılım bankasının verilerinden yararlanılmıştır.

- Albaraka Türk, Türkiye Finans, Kuveyt Türk, Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım bankalarının kullanıldığı çalışmada Aktif (ROA) ve Özsermaye Karlılığının (ROE) ölçüldüğü iki model kurulmuştur. ROA modeline dair analiz sonuçlarına göre ENF değişkeni ile ROA arasındaki pozitif ve anlamlı etki Bashir'in (2003) yaptığı çalışmada çıkan sonuçlarla paralel sonuçlar vermiştir.
- Aynı zamanda ROA ile TTFTA değişkeni ile arasındaki pozitif ve anlamlı etki, aktifler içerisinde fonların artmasının aktif karlılığın performansını artırıcı bir etki ortaya çıkarması şeklinde yorumlanabilmektedir.
- Diğer bir model olan ROE modelinde çıkan sonuçlara göre; SIZE değişkeninin ROE üzerinde pozitif ve anlamlı etki göstermesi Smaouni ve Salah'ın (2012) ve Muda vd.'nin (2013) çalışmasında çıkan sonuçlar ile paralel sonuçlar vermiştir.
- ROE değişkeni ile ENF arasındaki pozitif ve anlamlı etki ise Muda vd.'nin (2013) çalışmasında çıkan sonuçlarla çelişmiştir.
- Ayrıca ROE ile KRPD değişkeni arasındaki pozitif ve anlamlı ilişki, karpayı dışı gelirlerin Özsermaye Karlılığını artırdığını ifade ederken TKP değişkeni ile negatif etki ise, takipteki kredi miktarının artmasının karlılığı negatif etkileyeceği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Çalışmada ulaşılan sonuçlar, kullanılan veri seti ve yöntem dâhilinde ulaşılan sonuçlar olup farklı yöntem ve veri setleri için farklı sonuçlar verebilmektedir. Ayrıca yabancı literatür incelendiğinde, kurumsal sosyal sorumluluk ilkelerinin katılım bankalarının performansı üzerine etkilerinin yeni bir araştırma konusu olduğu göze çarpmaktadır. İlerleyen çalışmaların bu konuyu Türkiye'de yer alan katılım bankaları üzerine uygulaması bir öneri niteliğinde olmaktadır.

Kaynakça

- ARABACI, N. (2007). Katılım Bankalarının Türkiye'de Bankacılık Sektöründeki Yeri, İşleyişı ve Performans Analizi, (Yüksek Lisans Tezi) Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- BAĞCI, H. VE ESMER, Y. (2014). Katılım Bankalarında Performans Analizi: Türkiye Örneği, 13. Ulusal İşletmecilik Kongresi 8-10 Mayıs, ss. 929-934.
- BASHİR, A. M. (2003). Determinants Of Profitability In Islamic Banks: Some Evidence From The Middle East. *Islamic Economic Studies*, 11(1), 31-57.
- BATIR, T. E. VE GÜNGÖR, B. (2016). Türkiye'de Bankaların Karlılık Belirleyicilerinin Katılım Bankaları ve Mevduat Bankaları Bazında Karşılaştırılması, *Bankacılar Dergisi*, S. 99, ss. 74-98.
- CANBAZ, M. F. (2013). Katılım Bankacılığının Türk Bankacılık Sektöründeki Yeri, Çalışma Şekli, Enstrümanları ve Performans Analizi, (Yüksek Lisans Tezi) Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli.
- CANBAZ, M. ve Dur, S. (2019). Katılım Bankalarının Performansının Konvansiyonel Bankalar İle Karşılaştırılması: 2008 Kriz Dönemi Örneği, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, S. 11(3), ss. 1744-1756. <https://doi.org/10.20491/isarder.2019.702>
- DOĞAN, M. (2013). Katılım ve Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S. 58, ss. 175-188.
- ESMER, Y., ULUSOY, T., DAYI, F. (2020). Innovation in participation banks: a review on Turkey, *Turkish Studies - Economy*, 15(1), 167-184.
- GEZEN, A. (2019). Türkiye'de Faaliyet Gösteren Katılım Bankalarının Entropi ve WASPAS Yöntemleri ile Performans Analizi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S. 84, ss. 213-232. DOI: 10.25095/mufad.625812
- İBRAHİM, M. H. (2019). Capital Regulation and Islamic Banking Performance: Panel Evidence, *Bulletin of Monetary Economics and Banking*, S. 1 (22), ss. 47-68.
- İBRAHİM, M. H. (2020). Islamic Banking and Bank Performance in Malaysia: An Empirical Analysis, *Journal of Islamic Monetary Economics and Finance*, S. 3(6), ss. 487-502.
- KARAKUŞ, R. ve Küçük, Ş. Y. (2016). Katılım Bankalarında Karlılığın Belirleyicileri: Türkiye Örneği İçin Bir Panel Veri Analizi, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 9(2), ss. 119-132.
- KENDİRLİ, H. Ç., KENDİRLİ, S. VE AYDIN, Y. (2019). Küresel Kriz Çerçevesinde Katılım Bankalarının ve Ticari Bankaların Mali Performanslarının TOPSİS Yöntemiyle Analizi, *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, S. 1(33), ss. 137-154.
- MAGHFURİYAH, A., AZAM, S.M.F.VE SHUKRİ, S. (2019). Market Structure and Islamic Banking Performance in Indonesia: An Error Correction Model, *Management Science Letters*, S. 9, ss. 1407-1418.

- MUDA, M., SHAHARUDDİN, A. & EMBAYA, A. (2013).Comparative Analysis of Profitability Determinants of Domestic and Foreign Islamic Banks in Malaysia, *International Journal of Economics and Financial Issues*, S.3(3), ss. 559-569.
- PLATANOVA, E., ASUTAY, M., DİXON, R. VE MOHAMMAD, S. (2018). The Impact of Corporate Social Responsibility Disclosure on Financial Performance: Evidence from the GCC Islamic Banking Sector, *Journal of Business Ethics*, S. 151, ss. 451-471.
- REHMAN, Z. U., ZAHİD, M., RAHMAN, H. U., ASİF, M., ALHARTİ, M., IRFAN, M. VE GLOWACZ, A. (2020). Do Corporate Social Responsibility Disclosures Improve Financial Performance? A Perspective of the Islamic Banking Industry in Pakistan, *Sustainability*, S. 12(8), ss. 2-18. <https://doi.org/10.3390/su12083302>
- SMAOUİ, H. & BEN SALAH I. (2012). Profitability of Islamic Banks in the GCC Region, *Global Economy and Finance Journal*, S. 5(1), ss. 85 – 102.
- TETİK, N. VE ŞAHİN, A. (2020). Katılım Bankalarının Finansal Performans Analizi, *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, S. 2(34), ss. 293-314.
- THO'İN, M. (2019). The Comparison of Islamic Banking Financial Performance In Indonesia, *International Journal of Scientific Research and Education*, S. 5(7), ss. 8181-8186.